Kultur

Ölands stora poet ges ut igen – 30 år efter döden

31 juli 2026 11:00

Hon debuterade rasande med ”Bannlyst prästinna” på 1950-talet och blev en av Ölands mest hyllade poeter. Nu har Anna Rydstedts författarskap sammanställts för tredje gången med volymen ”En väv av verklighet”. Kulturredaktionen åkte till Ventlinge för att prata tro, skrivande och uppriktighet i Anna Rydstedts gamla skrivarstuga.

Amandus Gustafsson
Text

Ölandspoeten Anna Rydstedt är åter aktuell med en samlingsvolym med alla hennes hittills kända dikter: ”En väv av verklighet”.

Bild: Anna Rydstedt-sällskapet

Anna Rydstedt (1928–1994)

Född: Ventlinge på Öland.

Yrke: Folkhögskolelärare och poet. Arbetade bland annat vid Grundtvigs højskole i Danmark och på Birkagårdens folkhögskola i Stockholm.

Utbildning: Fil. mag.-examen vid Lunds universitet, 1955.

Debut: ”Bannlyst prästinna”, 1953.

Övrigt: Drömde om att bli präst. Debutdiktsamlingen var ett uttryck för ilska och

Visa mer

Vinden piskar havet och åkrarna i Ventlinge på sydvästra Öland. Det är en kall julidag vid Anna Rydstedt-stigen, anlagd till ära för poeten som avled 1994 vid 66 års ålder.

Längs stigen går Hanna Hallgren, poet och professor i kreativt skrivande på Linnéuniversitetet, som bor nära intill sedan flera år. Kulturredaktionen är här för att prata om ”En väv av verklighet”, en ny samlingsvolym med Anna Rydstedts författarskap. Hanna Hallgren har skrivit förordet till boken.

– Jag har många strofer av henne i huvudet. Bland annat som jag skriver om i förordet, att man tittar på ”vågskumshundarna som inte når land”. Då står jag nere vid vattnet där jag tror att hon också såg dem.

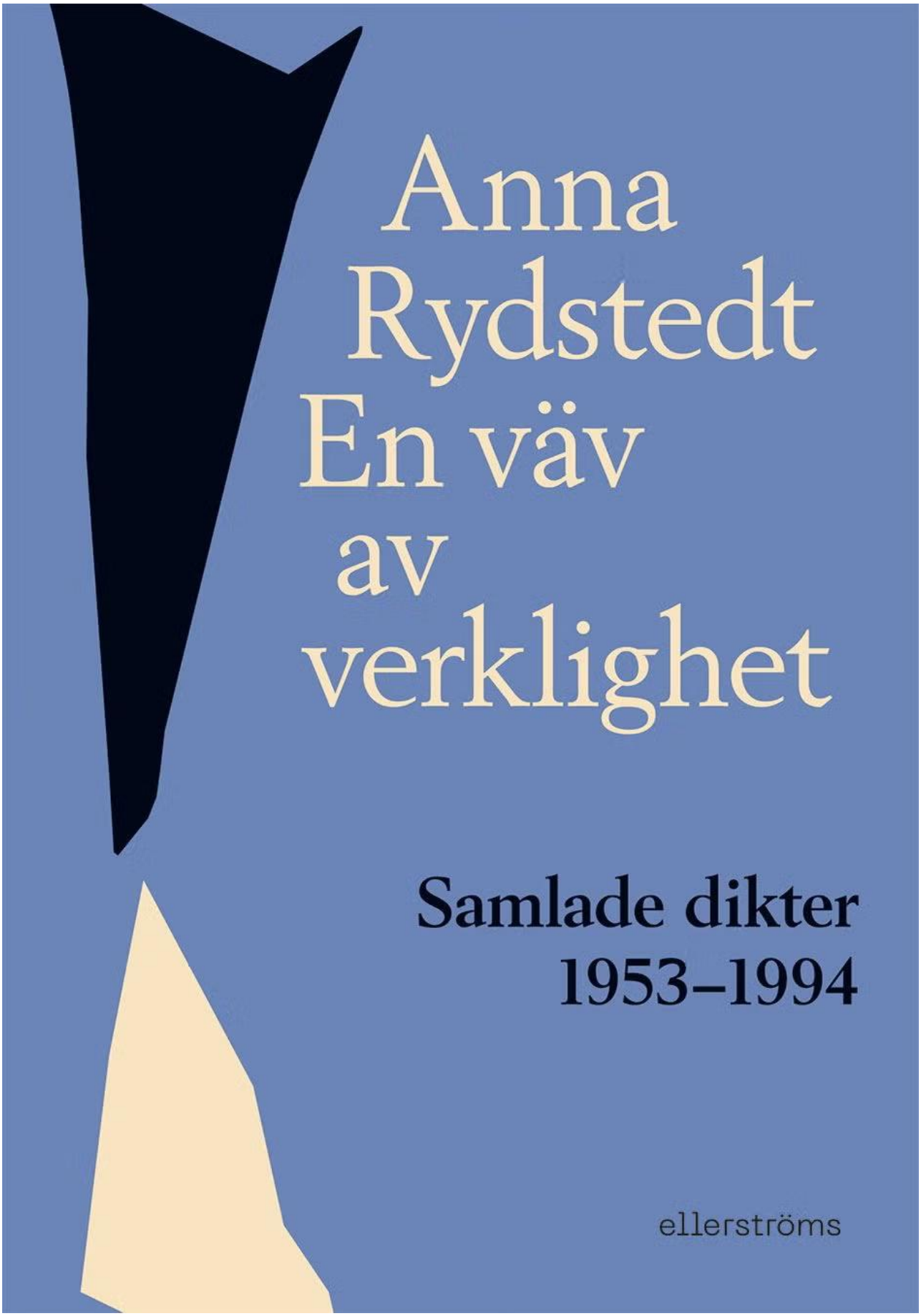

Hanna Hallgren har de senaste åren bott på södra Öland och samtidigt skrivit tre självbiografiska romaner: ”Jag har älskat öppenheten i landskapet. Så fort man går ut är man bland elementen. Det har gett mig en distans till Stockholm, och också att det inte är mitt, jag är inte född här, utan det är något tredje”, säger hon.

Bild: Mats Holmertz

Anna Rydstedt föddes 1928 i Ventlinge. Hon växte upp med en lillasyster och en ensamstående mamma som drev vidare gården efter att ha separerat från pappan. Denna ärvda järnvilja kan ha bidragit till barndomsdrömmen om att bli präst i en tid då kvinnliga präster var otänkbara för många.

1946 flyttade hon till Lund för att börja på det som i dag är gymnasieskolan Spyken. Men omställningen blev chockartad för den unga öländskan och hon lades in på sjukhus för depression.

Samlingsvolymen ”En väv av verklighet: Samlade dikter 1953–1994” med Anna Rydstedts dikter har nyligen publicerats på ellerströms förlag.

Bild: Pressbild

Våren 1950 tog Anna Rydstedt ändå studenten och skrevs sedan in vid Lunds universitet, där hon läste teologi med fortsatt hopp om prästbanan. Hon fann också sina likar i Litterära studentklubben – bland dem Majken Johansson och Göran Printz-Påhlson – och inledde sin poetiska karriär. Dikterna publicerades främst i deras tidskrift ”VOX”.

Debatten om kvinnligt prästerskap gick het hela 1950-talet. Motståndet inom kyrkan var fortsatt starkt. En rasande Anna Rydstedt, förvägrad sitt kall, debuterade 1953 med diktsamlingen ”Bannlyst prästinna”. Först 1958 började Svenska kyrkan att tillåta kvinnliga präster och de första vigdes 1960.

Anna Rydstedt-stigen i Ventlinge leder från hennes barndomsgård till havet.

Bild: Mats Holmertz

Efter att drömyrket stoppats blev hon så småningom lärare. Hon verkar också ha funnit en ny poetisk riktning. Den andra diktsamlingen, ”Lökvår” från 1957, vittnar om en mer lågmäld och existentiell poet – djupt präglad av uppväxten på Öland.

Efter examen arbetade Anna Rydstedt på folkhögskola i Danmark och sedan i Eslöv. 1964 flyttade hon norrut, hamnade i Stockholm och på Birkagårdens folkhögskola där hon träffade sin blivande make Gustaf Dannstedt.

Anna Rydstedt (1928–1994) var, jämte Erik Johan Stagnelius och Lennart Sjögren, Ölands mest betydande poet.

Bild: Pressbild

1965 dog mamma Elin Rydstedt. Gården tog Anna Rydstedt över utan att driva vidare jordbruket. Sin öländska barndomsidyll hade hon i stället son.

sommarbostad resten av livet.

Ön fortsatte också att prägla hennes poesi – som i de här diktraderna ur ”Jag var ett barn” från 1970:

”Utanför staden finns vattnet, sundet blått, sundet grått. I vattnet finns ön, lång och grön. Har ni sett en så lång och en så smal och en så grön ö någon gång?”

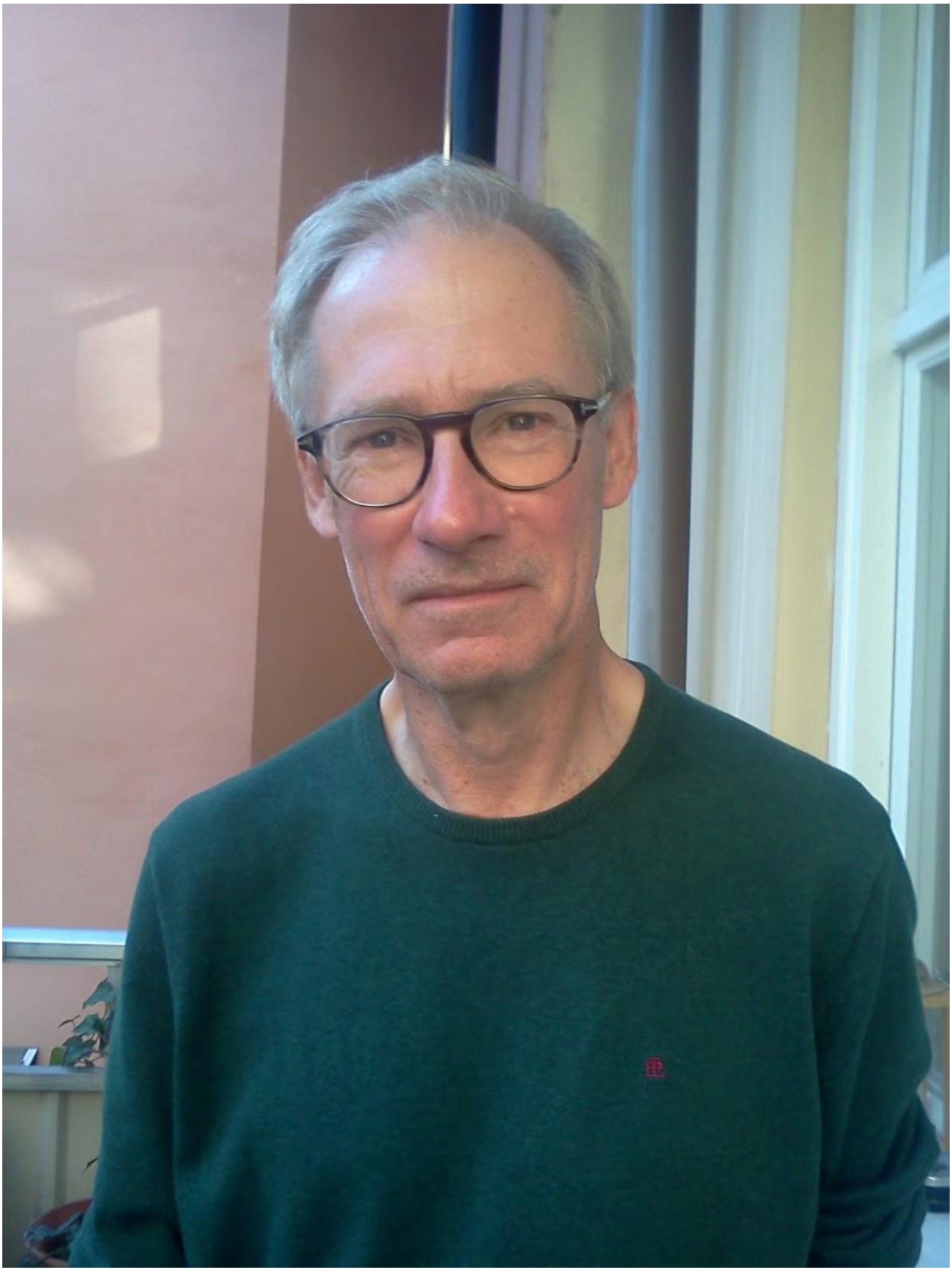
Havet sett från Anna Rydstedt-stigen i Ventlinge.

Bild: Mats Holmertz

Anna Rydstedt sökte inte mediernas uppmärksamhet, men publicerade diktsamlingar med jämna mellanrum. 1980 skrev Barometern-OT att hennes sjunde diktsamling, ”Genom nålsögat”, var en ”lyrisk triumf”. Samma år blev hon den första att tilldelas utmärkelsen Årets ölänning och fick även garanterad författarpenning från Sveriges författarfond. Därefter kunde hon ägna sig åt poesin på heltid.

Jonas Ellerström – poet, tidigare förläggare och styrelseledamot i Anna Rydstedt-sällskapet – har en livslång relation till Ölandspoeten. Han kom som student till Lund i början av 1980-talet. Där såg han henne läsa upp på en återträff för Lundaskolan, och minns tydligt utstrålningen:

– Tystlåten, lågmäld, allvarlig – men inte blyg. En person med en liksom stillsam auktoritet som tittade på publiken och också ställde krav: ”Nu är vi här, nu lyssnar ni”, säger han.

Jonas Ellerström, styrelseledamot i Anna Rydstedt-sällskapet och tidigare förläggare, har en lång relation till Anna Rydstedts författarskap.

Bild: Elisabeth Mansén

Anna Rydstedt läste sin poesi med tydlig öländsk dialekt. För den nyfikne finns en mängd inspelningar på Anna Rydstedt-sällskapets hemsida. Ändå fanns länge ett motstånd mot att hon skulle räknas som Ölandspoet. Många, inklusive Jonas Ellerström, tyckte att hon stod över epitetet ”bygdepoet”. Denna inställning har dock förändrats, menar han.

– Så sträng behöver man inte vara, därför att det här landskapet med sina detaljer, ortsnamn och personnamn är en viktig del av hennes författarskap. Men det är inte en dekorativ fond. Det har stor existentiell betydelse för Anna Rydstedt. Och visst är det ett större allmängiltigt landskap, annars skulle det vara någonting som stängde ute mig som skåning.

1980 blev Anna Rydstedt Årets ölänning och fick Sveriges författarfonds livstidsstipendium.
Bild: Arkivbild

Anna Rydstedts utkomna verk

1953: Bannlyst prästinna – diktsamling, debut.

1957: Lökvår – diktsamling.

1960: Min punkt – diktsamling.

1964: Presensbarn – diktsamling.

1970: Jag var ett barn – diktsamling.

1976: Dess kropp av verklighet – diktsamling.

Visa mer

I arbetet med ”En väv av verklighet” har Jonas Ellerström också grävt fram dikter från Anna Rydstedt som har undgått de två tidigare samlingsverken.

– Jag gick igenom allt som finns i Anna Rydstedts efterlämnade papper: tidningar, hembygdsföreningstidskrifter och så vidare. Jag tänkte att där kunde finnas saker som inte är officiellt förtecknade eftersom det är för små publikationer. Och mycket riktigt hittade jag ytterligare texter.

Sett till poetens alla verk står debuten fortfarande ut som mest högljudd och utåtriktad.

– Å andra sidan är det mycket i ”Bannlyst prästinna” som anknyter till antika myter. Och det är vad hon sedan håller på med i den sista boken också. Den låg färdig – och hennes vänner från Lund såg till att den blev tryckt. Hon hann korrekturläsa och allt, säger Jonas Ellerström.

Anna Rydstedt fotad vid sin skrivmaskin och det fönster där hon gärna skrev sin poesi.
Bild: Arkivbild

Vid det här fönstret i Anna Rydstedts barndomshem satt hon senare ofta och skrev dikter.

Bild: Mats Holmertz

Tillbaka i Ventlinge har vi lämnat stigen och klivit in i Anna Rydstedts gamla skrivarstuga, även om hon oftare skrev sina dikter inne i huset. Här brukar Anna Rydstedt-sällskapet numera ha sina årsmöten. Det är högt i tak och sparsamt möblerat. Hanna Hallgren tittar ut genom fönstret. Även här dominerar havet och åkrarna utsikten.

Vi pratar om Ölandspoetens avskalade, sista diktsamling, ”Kore”. Den kom ut i oktober 1994 – tre månader efter att Anna Rydstedt hade avlidit i cancer.

– Jag tror kanske att ju mer naken hennes egen existens blev av att hon blev sjuk, desto mer avskalad och naken blev poesin, säger Hanna Hallgren.

Anna Rydstedt mot slutet av sitt liv.

Bild: Arkivbild

Men även innan dess arbetade Anna Rydstedt med uppriktighet i sin poesi. Det tror Hanna Hallgren var kopplat till tron.

– Hon ville ju bli präst. Och jag är uppväxt inom Frälsningsarmén, så jag har den här tron om att det ska vara uppriktigt och sant därifrån. Jag kan spegla det i hennes skrivande. Hon söker bland de stora frågorna. Jag menar inte att det måste vara kristet, men jag tror i hennes fall att det kan hänga ihop med något slags övertygelse.

Hanna Hallgren har också knutit an till Anna Rydstedts kamrat från Lundaskolan, den i vissa kretsar mer berömda Majken Johansson.

– Jag brukar vara nere vid Anna Rydstedts strand med min hund, som heter Majken Johansson, och kasta boll med henne där. Då tänker jag att Anna Rydstedt och Majken Johansson nu får träffas igen.

Hanna Hallgren är författare och professor i kreativt skrivande på Linnéuniversitetet. Hon räknar Anna Rydstedt som ett av få författarskap som starkast påverkar hennes eget.

Bild: Mats Holmertz

Precis som Anna Rydstedt har Hanna Hallgren utforskat kvinnors religiösa kall. Hennes senaste böcker uppkom ur ett halvårs kreativt rus inspirerat av Frälsningsarmén.

– Jag skulle egentligen skriva en helt annan bok om Frälsningsarméns räddningshem i Stockholm under 1800-talet. Men det small upp som en champagnekork: jag skrev och skrev och skrev som en dåre. Sedan hade jag 1000 sidor.

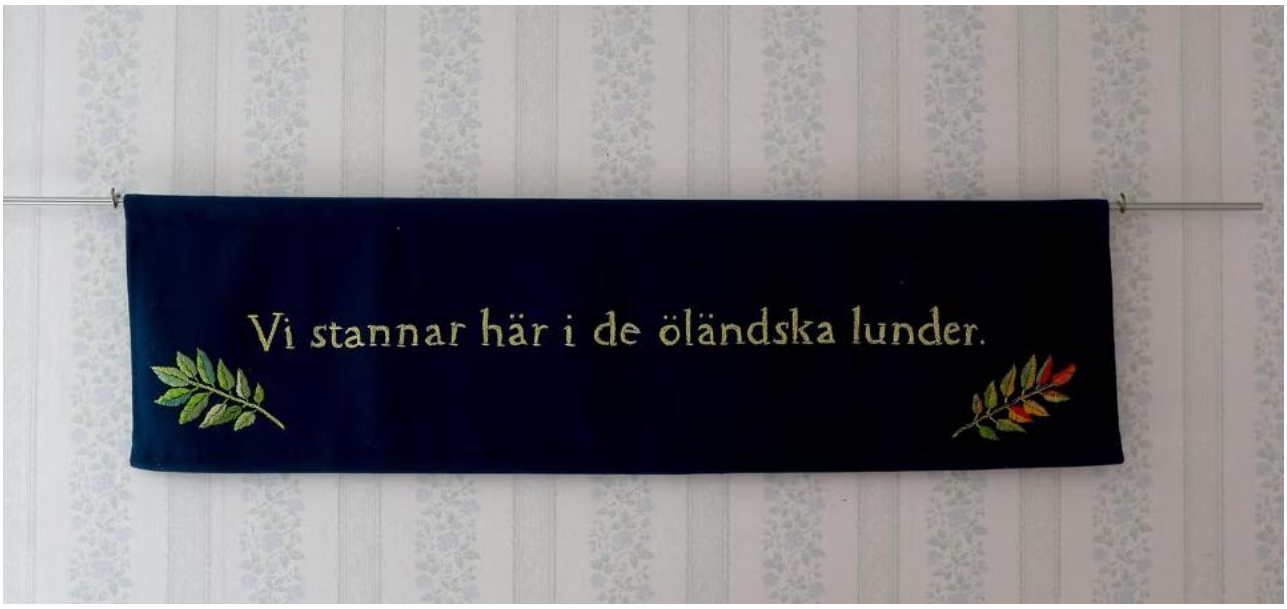
I höst kommer den tredje och sista delen i hennes självbiografiska romanserie ”Hallelujaflickorna”. Titeln är hämtad från öknamnet för de första kvinnliga frälsningsofficerarna i London på 1870-talet, som kallades ”Hallelujah girls”.

– Ett lite nedlåtande namn för de första kvinnliga prästerna i Europa, säger Hanna Hallgren.

Kvinnor med religiös kallelse har alltså motarbetats långt före Anna Rydstedts tid. Nu, drygt 30 år efter hennes död, är hon och hennes författarskap aktuellt på nytt. Frågan är bara om det också betyder fler läsare.

Hanna Hallgren kommer hur som helst att fortsätta återkomma till Anna Rydstedt – och tror att hon i framtiden kan upptäckas av fler.

– Det kanske tar tid för de döda att komma tillbaka.

Ett broderat citat från en av Anna Rydstedts dikter hänger i dag på väggen i hennes barndomshem.
Bild: Mats Holmertz